

Vrienden van het Cantonspark

TEN GELEIDE

Uit reacties van donateurs en deelnemers aan onze rondleidingen maken wij op dat veel mensen met het hart voor het Cantonspark op de juiste plaats zich ernstig zorgen maken over de toekomst van het park. Door de soms verwarrende berichtgeving in de verschillende media wordt die onrust niet weggenomen en dat is in dit stadium helaas eigenlijk niemand te verwijten. De onrust is natuurlijk ontstaan rond het project "Keuzes Maken", dat ons al meer dan een jaar boven het hoofd hangt en waarbij telkens nieuwe varianten over onze hoofden worden uitgestort. De hoofdlijnen zijn natuurlijk duidelijk: Baarn heeft in de afgelopen periode te veel geld uitgegeven en voelt bij het weer op orde brengen van de financiën de hete adem van de provincie in haar nek. Bezuinigen is in zo'n situatie natuurlijk het toverwoord, maar het "hoe en het hoeveel", het "waar en waar-niet" zijn al maanden lang de thema's van niet voor iedereen even inzichtelijke discussies.

Wat het Cantonspark betreft is nog niets definitief beslist. Er is een stapsgewijze proces gaande dat naar het zich laat aanzien met een aantal definitieve beslissingen omstreeks mei 2004 zal worden afgerond. Onze stichting, de Vrienden van het Cantonspark, heeft nooit subsidie gevraagd of gekregen. Dus daar kan niet op bezuinigd worden. Onze activiteiten bleven tot nu toe beperkt tot het kritisch volgen van beleid en beheer, vooral door regelmatig overleg met beheerders en politiek en het promoten van het park door middel

van rondleidingen, lezingen en publicaties. Nu tekent zich een proces af waarbij de gemeente in toenemende mate stukjes beheer wil overdragen aan de Vrienden, en een aantal activiteiten rond het park wil afbouwen, zonder overigens het park als zodanig af te stoten. Inspelend op dit proces heeft ons bestuur zich in de afgelopen periode, veel meer dan vroeger, gemengd in de discussies met het gemeentebestuur en de politiek. Er is een betere basis gelegd voor direct overleg met de betrokken bestuurders, er is ingesproken in de gemeenteraad, wij hebben rechtstreeks met politieke partijen gecommuniceerd en recentelijk een behoorlijke delegatie van de Raad in het park rondgeleid. Voorts hebben wij contacten onderhouden of gelegd met organisaties die in hetzelfde schuitje zitten of ons konden helpen om gerezen problemen mee op te lossen.

Men moet hierbij bedenken dat onze Stichting weliswaar beschikt over een actief bestuur en enkele actieve commissies, maar dat die organen niet waren voorbereid op de ingewikkelde politieke, botanische, beheersmatige en financiële proble-

men die de huidige netelige positie van de gemeente nu ineens voor ons met zich meebrengt.

Toch zijn wij de uitdaging aangegaan om, waar mogelijk, in te spelen op de nieuwe situatie. Daarbij hebben wij soms deskundige hulp gevraagd en gekregen, maar hebben met name ook sterk kunnen steunen op onze reputatie en uitstraling als behoeders van het park. Dat is een moeilijk meetbaar aspect maar we komen dat telkens weer tegen in de gesprekken met Baarnse en externe organisaties. Dat is geen pluim op onze bestuurshoed, maar op die van ons allemaal. Want door het getal van onze donateurs, de ruime verspreiding van onze folders en verschillende drukken van de Gids voor het Cantonspark en het succes van de vele rondleidingen in het park zijn wij een landelijk bekend park gebleven, met door staatssecretarissen getekende verklaringen over de monumentenstatus van parkaanleg, alle bomen en een aantal kleinere bouwwerken in het park.

Een belangrijk succes van onze Stichting is het realiseren van een nieuw hek. De gemeente heeft dat drie jaar achter elkaar op de

Sleeënde kinderen in het Cantonspark; foto Karin van der Raad-Doornik.

begroting gezet, maar voor die dure investering nooit het fiat van de Raad gekregen. Nu hebben wij door belangrijke schenkingen van particulieren, die veel met het Cantonspark op hebben, een plan voor een nieuwe omheining met aan de nieuwe situatie aangepaste toegangen kunnen realiseren. Het hek, waaraan de werkzaamheden al moeten zijn begonnen als U deze nieuwsbrief ontvangt, vervangt het volledig versleten oude hek en is aanmerkelijk vandalisme bestendig is. Buiten de werktijden van het personeel, dus 's avonds en in het weekend, blijft alleen de hoofdingang aan de Faas Eliaslaan toegankelijk en die wordt rond zonsondergang voortaan automatisch gesloten. Iedereen die met goede bedoelingen het park wil bezoeken kan dat in de toekomst dus blijven doen. En iedereen blijft dus welkom, maar zal zich wel meer dan vroeger het geval was, moeten houden aan beperkingen die nu eenmaal inherent zijn aan de status van het park.

De laatste jaren zijn er in toenemende mate groepen gebruikers in het park verschenen die schade berokkenden aan bomen en gebouwen. Groepen jongeren hebben zich een soort

gebruikersrecht op het park verworven dat lijnrecht ingaat tegen onze doelstellingen. Zij blijven welkom, net als iedereen, maar zullen zich wel anders moeten gaan gedragen. Het park is een voormalige botanische tuin, die ook na de overdracht aan de gemeente in 1987 beheerd is met als uitgangspunt dat de bijzondere cultuurhistorische en botanische waarden gehandhaafd zullen moeten worden. Door de kwetsbaarheid van de bijzondere begroeiing blijven honden uiteraard buiten de hekken. Voor hondeliefhebbers zijn het Baarnse bos, het Maarschalksbos en Groeneveld plus tal van kleinere uitlaatplekken in Baarn beschikbaar. Voor wat de bossen betreft is dat een keuze vóór inleveren van wandelgenot voor iedereen en belangrijke biodiversiteitswaarden ten voordele van een grote groep gebruikers die hun huisdieren af en toe de ruimte willen geven. Naast de grote bezwaren voor het park i.v.m. de kwetsbaarheid van de bomen en struiken, is deze maatregel ook nog eens een handreiking aan het niet geringe aantal Baarnaars dat behoefte heeft aan een rustige, hondenvrije wandelplek in een uniek stukje natuur.

Door "ons" nieuwe hek met aangepaste toegangen kan het park nu in één keer een sterke kwaliteitsimpuls krijgen, maar ook kan de gemeente het kostbare openen en sluiten in overuren uit de begroting

schrappen. Daardoor wordt het ook politiek aanvaardbaarder dat het park, zij het met een kleinere begroting, kan blijven voortbestaan.

Intussen maken wij ons ook sterk voor andere noodzakelijke projecten, zoals het opknappen van enkele monumenten in het park (denk vooral maar eens aan het Tennishuisje!) en voor het op niveau houden van het bomenbestand door vernieuwing en aangepast beheer. Na het plaatsen van het (dure!) hek zijn onze mogelijkheden natuurlijk beperkt, maar wel hebben wij al weer enkele schenkingen ontvangen voor andere projecten, waarmee wij de waarde van het park in de nabije toekomst hopen te kunnen vergroten. Wij hebben tijdens de laatste donateuravond mogen ervaren dat onze achterban nog springlevend is en wij zijn daar als bestuur door gesterkt in het besef dat wij voor een goede zaak bezig zijn.

Deze uitvoerige uiteenzetting heeft U hopelijk iets wijzer gemaakt, hoewel wij al in het begin hebben aangegeven dat in feite het proces van algeheel behoud van het Cantonspark nog niet is afgerond. Wij zien de toekomst echter een stuk zonniger in dan een jaar geleden. Wij hopen dat het nieuwe jaar voor de definitieve doorbraak in positieve zin zal zorgen.

Wij wensen iedereen die zich een ware Vriend van het Cantonspark voelt van harte prettige feestdagen toe en een gelukkig 2004.

Het Bestuur van de Vrienden van het Cantonspark.

FOTOWEDSTRIJD

In het kerstnummer 2002 van deze nieuwsbrief hebben we de lezers opgeroepen om foto's in te sturen met als thema "Winter in het Cantonspark". We hadden ons niet meteen gerealiseerd dat de foto's die we binnen zouden krijgen wel eens zo'n winterse uitstraling zouden kunnen hebben dat ze zouden misstaan in het volgende nummer, dat hartje zomer 2003 moest komen. Dat bleek bij nader inzien wel zo te zijn. Van de inzendingen hebben we er drie bekroond, maar met opname in de nieuwsbrief hebben we toch maar gewacht tot dit winterse kerstnummer 2003.

De drie foto's spreken voor zich! Van de hand van Mevrouw Karin van der Raad-Doornik is de besneeuwde helling met sleeënde kinderen, heel toepasselijk tegen de achtergrond van de Wintertuin (pagina 1). Mevrouw S. M. van Romburgh tekende voor de besneeuwde stamvoet van de Watercypres (deze pagina) en De heer Henk Vonk stuurde de kale toppen van een gekandelaberde boom in (pagina 4). Zij kunnen alle drie een kerstattentie tegemoet zien.

**Besneeuwde stamvoet van de Watercypres;
foto S. M. van Romburgh**

EEN DOODZIEKE BOOM IN HET CANTONSPARK

Toen een dik jaar geleden een extreem zware storm in Baarn een aantal bomen velde, gingen we de dag daarna met kloppend hart in het Cantonspark kijken. De schade dáár viel gelukkig mee. Een fraaie Robinia had het loodje gelegd en her en der waren wat dode takken uit de boomkruinen naar beneden gekomen. Risicoboom nummer één echter stond nog fier overeind. Ik bedoel de fraaie, meer dan honderd jaar oude Moseik (*Quercus cerris*) die aan het eind van de oprijlaan staat, op de hoek van het grote gazon dat tot voorbij het Tennishuisje reikt. Deze boom heeft nog steeds een redelijk volle kruin die twee jaar geleden overigens door het wegzagen van enkele sterk overhangende takken al een beetje is "bijgeknipt". De eikels, in de voor deze soort typisch grof behaarde cupulae (waarop de naam Moseik slaat), zijn de laatste jaren steeds schaarser geworden, d.w.z. de cupulae worden nog wel gevormd, maar vallen grotendeels voortijdig af met onderontwikkelde eikels. De kruin kan dan voor de oppervlakkige waarnemer enige gezondheid uitstralen,

met de stam is het een ander verhaal. Al tientallen jaren geleden is de stam door "boomchirurgen" behandeld voor grote wonden aan de basis, wonden die in de loop van de jaren niet alleen groter zijn geworden, maar waardoor ook en leger van schimmels de stam kon binnenkomen. En enkele daarvan hebben het hout voor een belangrijk deel aangetast en doen rotten.

Exacte gegevens over het ziekteverloop zijn niet voorhanden, maar ik heb op de stam al 12 jaar geleden grote Oesterzwammen aangetroffen. Winter na winter konden we vervolgens deze zwammen aan de Moseik bewonderen. En deze soort is een echte houtvreter die zowel op dode

als levende stamdelen van bomen kan groeien. Bij oude, verzwakte, of beschadigde bomen zal hij meer succes hebben dan bij jongere bomen. Jaren achtereen vormde hij in het winterseizoen een aantal fraaie paddestoelen dicht bij de stambasis. Wie er op tijd bij was kon er zich een lekker maaltje van verzamelen, want het is één van onze inheemse soorten

Een technicus van ARBORI is bezig met het uitvoeren van een picus-scan bij de bedreigde Moseik in het Cantonspark.

die het ook in de keuken uitstekend doet. De Oesterzwammen die in de schappen van de supermarkt liggen komen overigens uit kwekerijen, want de Oesterzwam is één van de soorten waarvan men de teelt op houtresten uitstekend onder de knie heeft.

Dit jaar kwam er uit de spleten van de boom weer een andere houtzwam te voorschijn: deze heet in onze taal de Dunne weerschijnzwam; de wetenschappelijke naam is *Inonotus cuticularis*. Het is een soort die in Baarn en omgeving heel algemeen voorkomt, voornamelijk op oude beuken die hun beste jaren al achter zich hebben. Als opvallend voorbeeld noem ik de grillig

gevormde laagvertakte beuk halverwege de Vondellaan, waarop deze zwam al jaren achtereen in vrijwel alle holten van de stam voorkomt. Ook deze zwam is een houtvreter, die een bepaalde fase in de afbraak van de stam representeert. Daarbij moet men bedenken dat als de paddestoelen verschijnen, de eigenlijke schimmelplant (het mycelium) al vele jaren in delen van de stam actief kan zijn. De gretigheid waarmee ook deze boomzwam op onze Moseik aan de slag is geweest voorspelt niet veel goeds over hoe het er binnen in de stam uit zal zien.

Voor beide zwammen geldt dat men moeilijk kan bepalen welk aandeel zij hebben gehad in de werkelijke afbraak van het binnenste van de stam. Vermoedelijk zijn het beide vooral secundair optredende soorten die de boom aangrijpen waar hij door andere oorzaken al verzwakt of zelfs aan het rotten is. Het zal best zo zijn dat ze zich indertijd via de grote scheuren in de stamvoet in de boom genesteld hebben, daar jarenlang heel lokaal actief zijn geweest, maar nu inmiddels tot diep in de stam zijn doorgedrongen en het proces van afbraak hebben versneld.

Hoe weten we dat zo precies? Er zijn verschillende methoden om "in de

boom" te kijken. Men kan bijvoorbeeld met een boortje monsters nemen en die in het veld, of beter nog in het laboratorium, onderzoeken. Deze methode heeft als nadeel dat de boor vaak natuurlijke barrières doorboort, die binnen de boom het dode, zieke en gezonde hout van elkaar scheiden. Een nieuwere methode is die van de Picustomograaf, een techniek waarbij men op verschillende punten aan de buitenkant van de stam geluidsgolven naar binnen stuurt die zich in gezond hout anders verplaatsen dan in aangetast hout. Men kan daarbij onderscheid maken tussen holten, sterk aangetast hout, minder sterk aangetast hout en vrijwel

**GEKANDELABERDE BOOMTOPPEN;
FOTO HENK VONK**

onaangetast hout. De gegevens van zo'n opname worden computermatig bewerkt tot een doorsnede van de boom in kwestie, waarop men als op een landkaart met verschillende kleuren kan zien hoe de boom er op die plek van binnen uitziet. Op 3 december heeft de firma ARBORI, uit Arnhem, gespecialiseerd in boomverzorging, op ons verzoek een dergelijke "boomscan" op onze Moseik uitgevoerd. Op ongeveer 1 meter hoogte bleek de boom een grote holte te hebben, omgeven door sterk aangetast hout en een restant gezond hout dat zo klein is dat zelfs een leek kan concluderen dat daardoor de stabiliteit van de boom zeer bedenkelijk is teruggelopen.

Maar er was nog een andere aanwijzing voor de slechte conditie waarin de boom verkeert. Ook in november van dit jaar kwam er aan de stamvoet een geheel nieuwe zwam te voorschijn, met tientallen fraaie paddestoelen, de Dadelfranjehoed (*Psathyrella spadicea*). Van deze paddestoel is alleen bekend dat hij op dood hout groeit, aan de voet van boomstammen en tot diep in het hout onder het maaiveld actief kan zijn.

Één van de bomen, in een tuin aan de Eemnesserweg, die vorig jaar op 27 oktober met donderend geweld het loodje legde, had twee jaar daarvoor ineens dezelfde soort aan de voet en de op de nog steeds aanwezige stomp van deze boom groeien dezelfde paddestoelen dit jaar nog steeds, vooral uit het onder het maaiveld gelegen restant van de hoofdwortel. Zijn aanwezigheid op onze Moseik toont aan dat het bij deze boom onder de grond ook niet pluis is.

De ziektegeschiedenis van deze waardevolle boom is hiermee wel voldoende omschreven. Deze Moseik is helaas op korte termijn ten dode opgeschreven en in ieder geval nu behoorlijk valgevaarlijk. Als zo'n hoge boom echt

om gaat waaien zal hij zeker grote schade aanrichten.

De conclusie moet luiden: de boom is kaprijp en zal binnen afzienbare tijd uit het beeld van het Cantonspark verdwijnen. En dat is zeer te betreuren. In deze boom huizen al sinds jaar en dag allerlei bijzondere insecten, waarvan sommigen interessante gallen maken. Één van die galdieren is zelfs van geen andere plaats in Nederland bekend. Het zal dus om meer dan een reden een hard gelag zijn om deze boom, sieraad van het Cantonspark, te moeten missen.

DE DONATEURSDAG 2003

Op dinsdag 25 november organiseerden we weer onze jaarlijkse donateursdag. Dit jaar kozen we voor een dialezing. Lies en Hans Haan uit Bilthoven namen ons in woord en beeld mee langs De Lustwarande, "een lint van buitenplaatsen en landgoederen tussen De Bilt en Amerongen". Deze landgoederen lagen allemaal langs de oude verbindingsweg die vroeger beide genoemde plaatsen verbond. Tegenwoordig is deze route

versnipperd en liggen de landgoederen ogenschijnlijk verspreid langs wegen en straten en blijkt pas na een blik op de kaart, dat er van oorsprong sprake moet zijn geweest van één weg. Vooral in de 19de eeuw zijn langs die oude weg, naast de al bestaande landgoederen, talrijke nieuwe buitenplaatsen ontstaan en werd dit gebied bekend als "De Lustwarande". Een vol uur vóór en een vol uur ná de pauze toonde het echtpaar Haan ons ca 200 dia's, allemaal gemaakt door Hans. Het betrof bij velen welbekende gebouwen als het Slot Zeist, Houdringe en het befaamde kasteel Amerongen. Maar vooral ook veel minder bekende lustoorden, die velen van ons wel oppervlakkig kennen van auto- en fietstochten, werden door spreekster Lies tot leven gewekt met een bijna onuitputtelijke reeks verhalen over de bewoners en over vele tijdsgebonden gebruiken. Voor liefhebbers van lokale geschiedenis was het een ware ontdekkingstocht.

De lezing was georganiseerd en voorbereid door onze secretaris Mevrouw Marianne Boot-Prellwitz, die helaas op de avond zelf verstek moest laten gaan omdat ze, na een ongelukkige val, in een Oostenrijks ziekenhuis verbleef. Zij is inmiddels weer in ons land teruggekeerd voor verder herstel en wij wensen haar ook op deze plaats het allerbeste. Met de keuze voor deze lezing heeft zij in ieder geval in de roos geschoten. Dat beaamden na afloop de meeste van de 38 bezoekers van de Herberg van Paulus.

Redactie:

H. A. van der Aa
G.C.F. de Bruijn

Informatie:

Vrienden van het Cantonspark
Mevrouw M. Boot-Prellwitz
Professor Drionlaan 11
3741 XD Baarn
Tel. 035-5411912

Hoe wordt u donateur?

Voor een bijdragen van € 17,50 per jaar (meer mag ook!) bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle botanische tuin voor Baarn te bewaren.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening CVB Baarn

98.35.74.944 t.n.v.:

Vrienden van het Cantonspark